

HET RAADSEL JUDAS ISKARIOT

De vier evangelies bevatten nauwelijks gegevens over Judas als persoon, afkomst, familie of beroep. Van de 12 apostelen is hij de enige uit Juda, alle anderen komen uit Galilea. Vanaf het begin is hij een buitenstaander. Bij zijn benoeming is hij al getekend als de man die Jezus 'heeft verraden' (Mc. 3:19). Voordat hij iets gedaan heeft, weten we al dat hij niet deugt. Toch heeft hij Jezus drie jaar gediend, hij was één van de Twaalf. Net als de andere apostelen gaf Jezus hem de macht om onreine geesten uit te drijven, zieken te genezen, op zoek te gaan naar de verloren schapen van Israël en het koninkrijk van God te verkondigen (Mt. 10: 1, 6-7). Het enige wat zeker is, is dat Judas Jezus uitleverde, meer niet.

Verraad of niet? Hierover wordt de laatste jaren discussie gevoerd, met name over het Griekse woord '*paradidomi*', vroeger vertaald met 'verraden' (NBG, 1968, Willibrord-vertaling, 1981). In het klassiek Grieks betekent het: 'overhandigen, uitleveren, overleveren'. Bijbelvertalingen van nu hebben: 'uitleveren' (NBV 2021) of 'overleveren' (Willibrordvertaling 1995). Marcus: 'Judas Iscariot die Hem heeft uitgeleverd' (NBV21). In Paulus' brieven (10 jaar geschreven voor de evangelies) komt de naam van Judas niet voor.

Het gaat hierbij niet alleen om een taalprobleem, maar voor sommigen ook om een andere interpretatie van de rol van Judas. Hij wordt gezien als een informant, die met Jezus samenwerkte om contact te leggen tussen Jezus en de Joodse Tempelautoriteiten om Gods plannen te verduidelijken. Hij is de 'andere', ongenoemde leerling die met Petrus Jezus volgt na Zijn arrestatie. 'Deze andere leerling' kende de hogepriester en ging met Jezus het paleis van de hogepriester in, maar Petrus bleef buiten bij de poort staan' (Jn. 18:15). Alleen mislukt dit contact. Tijdens het Laatste Avondmaal zegt Jezus: 'Werkelijk, Ik verzeker jullie, een van jullie zal Mij uitleveren'. Als Hij Judas aanwijst met het brood uit de schaal, voegt hij Judas toe: 'Doe maar meteen wat je van plan bent' (Jn. 13:27).

Op zich is 'uitleveren' of 'overleveren' een neutraal woord, maar gezien het hele verhaal over Judas lijkt het toch sterk op verraad. Judas gaat op eigen initiatief naar de hogepriesters om hem 'uit te leveren'; de arrestatie gebeurt met overmacht door een cohort soldaten, vergezeld van dienaren van de hogepriesters en de Tempelwacht. Judas ziet er ook op toe dat Jezus als gevangene wordt weggevoerd.

Een probleem in de vier evangeliën is de relatie tussen goddelijke voorkennis en de vrije wil van de mens. Jezus heeft weet van het toekomstige handelen van Judas (Mc. 14:21; Mt. 26:24; Lc. 22:22; Handelingen 1: 15-17). Dat blijkt al bij de benoeming van de Twaalf als Jezus zegt: 'Ik heb jullie alle twaalf uitgekozen, en toch is een van jullie een duivel' (Jn. 6:70-71). Zo ook bij het Laatste Avondmaal: 'Maar weet wel dat degene die Mij zal uitleveren samen met Mij aan deze tafel aanligt. Want de Mensenzoon moet heengaan zoals het voor Hem bepaald is' (Lc. 22: 21-22 cf. Mc. 14:21). Was de daad van Judas niet alleen voorzien maar ook voorbestemd ter vervulling van de Schriften? Staat de Goddelijk Wil op gespannen voet met de menselijke keuzevrijheid? Dit is een moeilijk theologisch en filosofisch probleem met twee uitersten.

Sommigen zeggen dat de menselijke vrijheid onverenigbaar is met goddelijke voorkennis en goddelijke determinatie. Volgens dit standpunt is Judas niet schuldig aan ontrouw en verraad. Zijn handelen was voorbestemd en passend in Gods heilsplan. Als Judas bezeten was door de duivel (volgens Lucas en Johannes), dan is de duivel verantwoordelijk.

Anderen zeggen dat Goddelijke voorkennis de vrije wil van de mens niet uitsluit; zij zijn verenigbaar. De mensen zijn vrij om God te volgen en vrij te handelen, zodat degenen die kwaad doen dit doen uit vrije wil. Volgens deze opvatting is Judas verantwoordelijk voor zijn daden, ook al koos Jezus hem uit en wist Jezus dat hij Hem zou verraden. Judas' handelen was een vervulling Gods heilsplan volgens de Schriften. Dit is ook het standpunt in de evangeliën.

Was de arrestatie van Jezus in de Hof van Olijven wel nodig? Jezus was een overbekend persoon in Galilea en Jeruzalem, gezien zijn uitspraak tijdens de arrestatie: 'Dagelijks was Ik bij u in de tempel om onderricht te geven, en toen hebt u Me niet gevangen genomen; maar dit gebeurt omdat de Schriften in vervulling moeten gaan' (Mc. 14:49).

Waarom heeft Judas Jezus uitgeleverd? Mogelijke motieven zijn: hebzucht (Matteüs, Johannes); bezetenheid door de duivel (Lucas, Johannes); Judas die al 'verloren was, omdat de Schrift in vervulling moest gaan' (Jn. 17:12); boosheid over de verkwisting van de dure zalf en de reprimande van Jezus op Judas' opmerking hierover (Jn. 12: 1-8). Andere mogelijkheden zijn: Judas' teleurstelling over het falen van Jezus als de beloofde Messias (het huis van Israël werd niet hersteld en de Romeinen bleven bezetters; zie ook de Emmaüsgangers: 'Wij leefden in de hoop dat Hij degene was die Israël zou bevrijden', Lc. 24:21). Judas heeft niet vermoed dat Jezus gedood zou worden.

Eeuwenlang is Judas afgebeeld in literatuur en kunst als een duivel met als gevolg een negatieve stereotypering van de Joden (Judas = Juda = Jood). Dit beeld is een bron geworden

van (christelijk) antisemitisme, gebaseerd op het idee dat de Joden Jezus hebben vermoord. In 1965 heeft de katholieke kerk afstand genomen van deze opvatting (in *Nostra Aetate*).

Alleen Matteüs vermeldt dat Judas berouw heeft over zijn daad: 'Ik heb een zonde begaan door een onschuldige uit te leveren' (Mt. 27:5). Meestal wordt dit berouw afgedaan als onecht. Maar: 'Het is niet aan ons om hierover te oordelen, wij mogen niet de plaats innemen van de oneindig barmhartige en rechtvaardige God' (Paus Benedictus XVI, 2006). De negatieve rol van Judas heeft uiteindelijk wel geleid tot Jezus' dood en verrijzenis en tot verlossing van zonden en verzoening met God.

Foto: Juan de Juanes: Het Laatste Avondmaal, ca. 1562 (Judas hier zonder stralenkrans)

SV

Concept: Verschijnt in *Rondom Johannes*, jrg. 6, nr. 4, Zomer 2022

Literatuur

- Aarflot, C.H. (2012). *Coping with Judas: A narrative analysis of the portrayal of Judas Iscariot in the New Testament*. Doctoral dissertation, Norwegian School of Theology.
- Benedict XVI (2006). *Judas Iscariot and Matthias*. (General audience October 18, 2006). Online: www.vatican.va/content/benedict-xvi/en/audiences/2006
- Cassar, E. (2012). *Judas Iscariot as a character in the Gospel of John*. Thesis, Faculty of Theology, University of Malta.
- Chatelion Counet, P. (2011). Judas, the disciple who was known to the high priest: A deconstruction of the betrayal based on John 18:15. *HTS Theologiese Studies* 67(1), 1-7.
- Ehrman, B.D. (2004). *The New Testament: A historical introduction to the early Christian writings* (3rd ed.) New York: Oxford University Press.
- Eslinger, L. (2000) Judas game: The biology of combat in the Gospel of John. *Journal for the Study of the New Testament*, 77, 45-73.
- Gosling, F.A. (1999). O Judas! What have you done? *Evangelical Quarterly* 71(2), 117-125.
- Grene, C. (2016). *Cowardice, betrayal and disciplinship: Peter and Judas in the Gospels*. Doctoral dissertation, School of Divinity, University of Edinburgh.
- Hale, F. (2006). Rehabilitating Judas Iscariot in French literature. *Verbum et Ecclesia*, 27(2), 561- 575.
- Hamilton, C.S. (2018). The death of Judas in Matthew: Matthew 27:9 reconsidered. *Journal of Biblical Literature*, 137(2), 419-437.
- Harvey, R.J. (2016). *Judas Iscariot: Betrayal and idolatry*. Doctoral dissertation, University of Newcastle.
- Hatch, T. (2019). *His friend Judas: Why didn't he betray his Messiah?* Faculty Publications, Brigham Young University. Online: <https://scholarsarchive.byu.edu/facpub/3787>
- Hein, K. (1971). Judas Iscariot: Key to the Last Supper narratives? *New Testament Studies*, 17, 227-232.
- Homann, U. (2009). *Wer war Judas? Verräter oder Heilsbringer?* Vortrag Amsberger Akademie. Online: <http://www.ursulahomann.de/WerWarJudasVerraeterOderHeilsbringer/komplett.html>
- Janke,V. (2019). Was wissen wir über Judas Iskariot? Online: <https://viktorjanke.de/was-wissen-wir-uber-judas-iskariot/>
- Jankowski, G. (2019). Judas, der ihn überlieferte. In A. Bedenbender, J. Lis & P. Geitzshaus (Hgg.), *Hoffen wider alles Hoffen: Festschrift für Dick Boer* (pp. 47-66). Münster: ITP, Dortmund: Lehrhaus. Online: <https://hendrik-kraemer-haus.de/wordpress>
- Kim, H.C. (2017). 'I do not choose you, the Twelve, and one of you is a devil' (John 6:70b-c). *Korean Journal of Christian Studies*, 105, 27-43.
- Lapide, P. (1988). *Wie waren er schuldig aan de dood van Jezus?* Kampen: Kok.
- Lewis, C.J. e.a. (2015). De rol van de apostel Judas Iskariot: Was Judas een verrader? Online: <https://geestkunde.net/vraag-en-antwoord/judas-iskariot-rol-als-aangever.shtm>

- Lioy, D.(2021). Denial versus betrayal: A case study analysis of Simon Peter and Judas Iscariot in the Fourth Gospel. *Conspectus – Journal of the South African Theological Seminary*, 32, 132-143.
- Lüdemann, G. (2007). Das falsche Feindbild von Judas, dem Verräter. Online: <https://www.welt.de/politik/article799678/Das-falsche-Feindbild-von-Judas-dem-Verraeter.html>
- Middleton, P. (2018). The 'noble death' of Judas Iscariot: A reconsideration of suicide in the Bible and Early Christianity. *Journal of Religion and Violence*, 6(2), 245-266.
- Oropeza, B.J. (2010). Judas' death and final destiny in the gospels and earliest christian writings. *Neotestamentica*, 44(2), 342-361.
- Pennington, S. (2010). *The enigma of the life and work of Judas Iscariot*. Thesis MA, University of Georgia.
- Pratscher, W. (2010). Judas Iskariot im Neuen Testament und im Judasevangelium. *Novum Testamentum*, 52(1), 1-23.
- Robertson, J.E. (2011). *The death of Judas: The characterization of Judas Iscariot in three early Christian accounts of his death*. Doctoral dissertation, Department of Religion, Baylor University.
- Romano, G. (2021). *In darkness and in light: The many faces of Judas Iscariot*. Thesis, Department of Classics and Religious Studies, University of Ottawa, Canada.
- Ryan, M. (2019). Creating Judas Iscariot: Critical questions for presenting the betrayer of Jesus. *Journal of Religious Education*, 67, 223-237.
- Stanford, P. (2016). *Judas: De verontrustende geschiedenis van de afvallige discipel*. Amsterdam: De Bezige Bij.
- Theron, J. (2004) Verraad. *Dutch Reformed Theological Journal*, Universiteit van Stellenbosch, Deel 45, nrs. 3 & 4, 908-914.
- Toga, J.P. & Asumang, A. (2019). The interface between the doctrines of divine foreknowledge and human free will: Judas Iscariot as a test case. *Conspectus – Journal of the South African Theological Seminary*, 29, 160-172.
- Toga, J.P. (2018) *The interface between the doctrines of divine foreknowledge and human free will: Judas Iscariot as a testcase*. Doctoral dissertation, South African Theological Seminary.
- Zwiep. A. (2020). Judas Iskariot: De rare sprongen van een kat met (minstens) negen levens. *Kerk en Theologie*, 71(1), 37-54.